

Ауляйсова Сымбат Кусановна

Рахимова Айжан Жаслановна

«№8 жалпы орта мектебі» ММ бастауыш сынып ұстаздары

Қазақстан Республикасы, Қостанай облысы, Бейімбет Майлин ауданы

Бастауыш сыныпта дифференциалды оқытудың тиімді әдістері

Бүгінгі күннің бүгінгіден нұрлы болуына ықпал етіп, адам баласын алға жетелер күдіретті күштің бірі білім болса, оның діңгегінің мықты да сапалы болуы үшін жас ұрпаққа заманауи білім мен тәрбие беру- қазіргі кезеңнің өзекті мәселесіне айналғаны ақиқат. Жаңартылған білім мазмұнының ең маңызды мәселелерінің бірі-барлық оқушылардың бағдарламалық материалды сапалы игеруі. Сондықтан да, айтпақшы, біз дифференциалды оқыту туралы айтуға тиіспіз, ол әрбір оқушы өзін-өзі жүзеге асыра алатын, өзін-өзі танитын, іс жүзінде өзін таба алатын, мектепте "табыс жағдайын" сезінетін және өмір сүре алатын білім беру кеңістігін құруды көздейді. Бастауыш мектепте саралап оқыту проблемасының өзектілігі айқын, өйткені барлық балалар өз мүмкіндіктері бойынша тең емес және мұғалімнің міндеті баланың жеке тұлғасының дамуы мен қалыптасуы, әрқайсысының жеке қабілеттерін дамыту үшін неғұрлым қолайлы жағдай жасауды қамтамасыз ету. Ең алдымен, "дифференциация" ұғымын нақтылауды ұсынамын: "саралап оқыту – бұл әр түрлі қабілеті бар балаларды бір сыныпта оқыту технологиясы. Оқушылардың жеке тұлға ретінде дамуына қолайлы жағдай жасау". Саралап оқытудың негізгі міндеті - әрбір оқушыны жұмысқа тарту, "әлсіздерге" көмек көрсету, "күштілердің" қабілеттерін дамыту. Қазіргі таңдағы жаңа форматтағы жаңашыл мұғалім- ұйымдастырушы, бағыт беруші, сабаққа қойылған мақсат-міндеттер мен күтілетін нәтиженің орындалуын қадағалаушы. Әрбір ұстаз әр баланың талабын оның ішкі жан дүниесін жүрегінен ұға алу керек. Жаңа формация мұғалімі-бұл пәндік білім жүйесінің, іскерлік пен дағдының, кез-келген

ғылыми білім сапасын меңгерген маман ғана емес, оқыту технологиясының жүйесімен, оқушылардың өмірге дағдыландыру құзырлығын айқындау бағытындағы әдіс-тәсілдерімен қаруланған тұлға. Ал оқушы ізденуші, білімді өз бетімен меңгеріп, тақырыптың мақсатына өзі жетуі керек. Оқудағы жаңа тәсілдер балаларға оқуды өз бетінше жалғастыруға қажет білімді жинау жауапкершілігін түсінуге, оны өз мойнына қалай алуға болатынын көрсетуге көмектеседі. **Дифференциалды оқытуды** жүзеге асыру үшін жүйелі түрде шәкірттерге күрделілігі әр түрлі жұмыстарды есептеуге беріп, оған қайтарылған жауаптарына назар аударуы, нәтижелерін арнаулы күнделік дәптерге жазу, басқа пән мұғалімдерімен пікір алысып, оқушының өзімен сырласуы, ата-ананы одақтас етіп, ынтымақтастықты арттыру істің нәтижелі болуына мүмкіндік жасайды. Талапты, талантты шәкірттерге қосымша тапсырма беру, әдебиеттер, есептер жинағын, оқу құралдарын ұсыну, сонымен бірге талап-тілектеріне сай қосымша уақыт бөліп, бірлесе сынақ-тәжірибелер жасау, жаппай жасалатын зертханалық жұмыстар даярлауда көмекке шақыру, көрнекі көрсетілетін тәжірибелерді жасауда жәрдемдесу, біріге еңбек ету – **дифференциалды оқытудың маңызды міндеті**. Сондай-ақ, сыныптан тыс жұмыстарда пәндік апталықтар өткізуде негізгі көмекшілер тағайындауға, жалпы басшылықты талапты, ұйымдастыру қабілеттері бар жас жеткіншектерге беріп, оларға тек бақылау жасау, қажетті кезеңдерде ғана ақыл-кеңес беріп, үйрету назардан тыс қалмағаны жөн. Мұғалім оқушыларға көптеген тамаша кештерден ең қызықтысын іріктеп алудың тәсілдерін үйретуі тиіс. Дифференциалды оқытудың болашағы оның оның формаларының жаңа типологиясын жүзеге асырумен байланысты. Оның мәні мынада: оқушылардың ерекшелігінің типологиясы негізінде тұрақты класс немесе топ құру, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеріп, жан - жақты дайындықты жүзеге асыру. Барлық оқушылардың оқуға қабілеттілігінің дамуы мен дайындық деңгейі бірдей болмаған жағдайда дифференциалды оқыту технологиясы қолданылады. Жеке қабілеттері ескерілмей, тек жас ерекшелігіне байланысты жиналған 25-30 оқушы білімді бірдей және тең

меңгермейді. Кейбір оқушыларда өз жасына сай ойлауға икемділігі, ширақтылығы болмайды, жинақтап қорыта білмейді, осыдан кейін оқу материалдарынан қала бастайды. Бұндай оқушылардың білімге деген қызығушылығы жоғалады, оқуға деген теріс көзқарасы пайда болады. Бұл үлгермеушілікке әкеліп соғады. Жақсы оқитын оқушылармен де жұмыс істеу қиын, себебі, мұғалім сабақты «орташа» оқитын оқушының қабілетіне негіздейді. Олар біртіндеп оқу тапсырмаларын орындауда жеңілдіктерге үйренеді және бірінші қиындықтар өз-өзіне сенбеушілік, сасқалақтау туады. Ал, бұл үлгерімнің төмендеуіне әкеледі. Сондықтан, әрбір оқушының жоғары үлгерімділігіне жетудің міндеті дифференциалды оқытуда оқушының жеке ерекшелігін ескеру негізінде шешіледі. Дифференциациялап оқыту – бұл әр оқушының қабілетін, бейімділігін, қызығушылығын ескере отырып жеке басын дамытуды қамтамасыз ететін білім берудің жүйесі. **Дифференциалды оқытуда** талдап-жинақтай баяндау элементтерін пайдалану, ұқсастықтар, қорытындылаулар, нақтылаулар, модельдеу және ой елегінен өткізулер арқылы өздігінен білімдерін жетілдірулер, оқу материалдарын қысқаша конспектілеу, тірек конспектілер жасау, негізгілерін ықшамдап жазу, келелі мәселелер ұстанымын пайдалану табысқа жеткізетінін ескеру нәтижесінде шәкірттерді сенімді көмекші ете білу мен табыс көзі болып саналады. Дифференциалды оқытуда әлсіз оқушылармен жұмыста сабақтан соң, қосымша дайындалуды қажет етпейді. Дифференциалды оқыту процесінде оқушылардың бір топтан, екінші топқа көшуі мүмкін. Көшу немесе ауысу оқушының даму деңгейінің өзгеруінен, сабақта білім алуда қызығушылығының тууына талаптануда, оқу бағыттылығының жоғарлауы және кемшіліктерді толықтыруында қамтамасыз етіледі. Келешекте өз тәжірибемізде оқушылармен үнемі тепе – теңдікті ұстауды, еркіндік беруді, оқытуды сапалы ету үшін жаңа тәсілдерді қолдана отырып, сабақтарымызды түрлендіруді, әріптестерімді қызықтырып, бірлесе жұмыс жасауды, ата – ана, мектеп психологымен жаңаша бағыттағы жұмысты дамытамыз.